

Att värdera konst

Instrumentalism x 2

Har Venus från Willendorf estetiskt värde?

Och Venus de Milo?

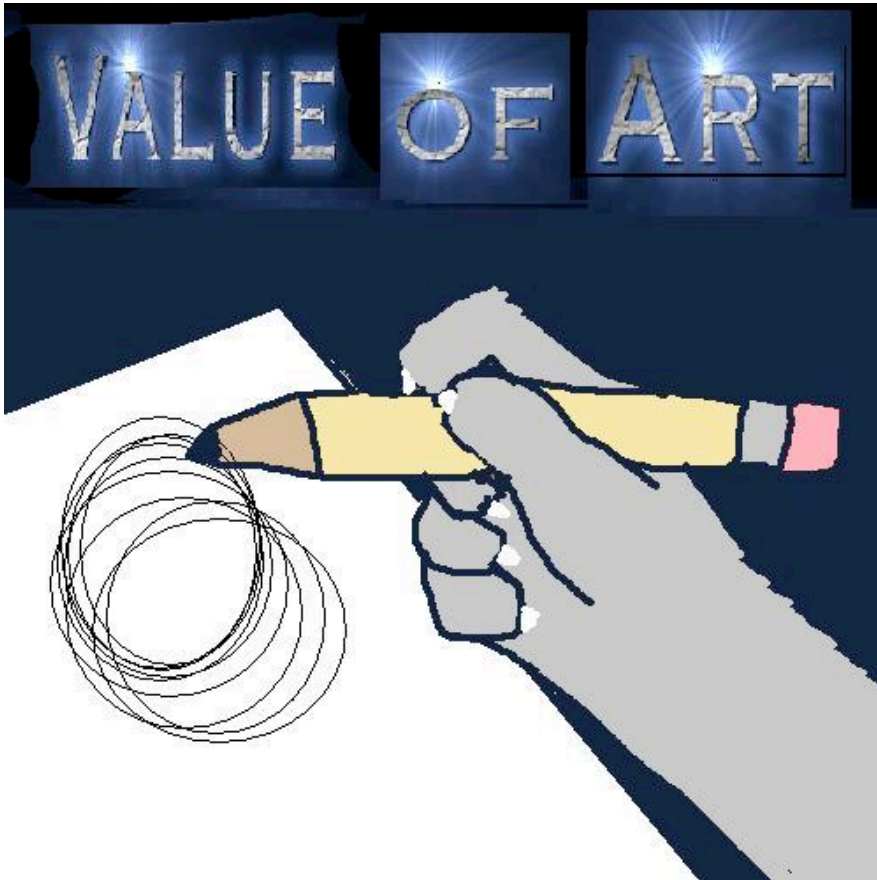

Är den här skulpturen estetiskt bra?

Henry Moore, *Reclining Woman*

Estetisk instrumentalism

- ❖ Monroe C. Beardsley (1915–1985)
- ❖ Amerikansk filosof – den moderna analytiska estetikens “fader”
- ❖ *Aesthetics* (1958)

2 olika former av värde

Estetiskt värde

Värdet hos verket såsom upplevelseobjekt

Skänker verket goda upplevelser?

Konstnärligt värde

Värdet hos verket såsom prestation av konstnären

Är verket skickligt gjort? Originellt? Nyskapande?

Estetiskt och konstnärligt värde

- ❖ Absolut gräns – ingen överlappning.
- ❖ Bedömningar av konstnärligt värde är historiska – de skiljer sig inte principiellt från andra utvärderingar av en persons insatser.
- ❖ Endast estetiska värderingar är relevanta för konstverket i sig, enligt Beardsley.

Konst-, musik- och litteraturkritik/vetenskap bör primärt befatta sig med den estetiska dimensionen hos konstverk.

Ett estetiskt konstbegrepp

Beardsleys definition av ”konstverk”

**Objekt eller ”arrangemang
av villkor” som skapats
med (den primära) avsikten
att ge upphov till estetiska
upplevelser.**

Estetisk värdering av konst

- Bedömning av konstverkets **kapacitet** att ge upphov till estetiska upplevelser

Instrumentellt värde – Konstverket såsom medel till något gott

- Bedömning av **graden av värde** hos de estetiska upplevelser som konstverket har kapacitet att framkalla

Intrinsikalt värde – Estetiska upplevelser är inneboende goda: de är lustfyllda eller behagliga i sig (hedonism)

Generella värdekriterier

Det finns generella estetiska värdekriterier. Konstverk skall bedömas i termer av dessa.

- **ENHET**
- **INTENSITET**
- **KOMPLEXITET**

Primära positiva värdeegenskaper – ”good-making properties”

De gör alltid konstverket *bra i någon grad* =

Konstverket har åtminstone kapacitet i någon grad att framkalla estetiska upplevelser med någon grad av inneboende värde

Enhet

- ① Enhet hos ett konstverk är alltid bra i någon grad.
- ② Rothkos målning är enhetlig.
- ③ Alltså: Rothkos målning är bra i någon grad.

Intensitet

- ① Intensitet hos ett konstverk är alltid bra i någon grad.
- ② Bergmans *Persona* är intensivt dramatisk.
- ③ Alltså: *Persona* är bra i någon grad.

Komplexitet

- ① Komplexitet hos ett konstverk är alltid bra i någon grad.
- ② Duchamps målning är komplex.
- ③ Alltså: Duchamps målning är bra i någon grad.

Vid en samlad estetisk bedömning

- ① **Sammanvägning av de tre kriterierna och deras specifikationer**

Är X alltför enhetlig och för lite komplex? Eller alltför komplex och för lite enhetlig? Intensiv i **ett** avseende, men inte särskilt intensiv i ett **annat** avseende? Etc.

- ② **Beaktande av sekundära värdekriterier som i vissa fall bidrar till ett verks värde**

T.ex. humor.

Lustigheter är i många fall något positivt, men kan också förstöra spänningen (intensiteten) i ett drama

Estetiska upplevelser

5 karakteristika

1. Koncentrerad uppmärksamhet

Subjektets uppmärksamhet är starkt koncentrerad och fokuserar enbart objektet, så att objektet ”kontrollerar” upplevelsen.

Kontrast: dagdrömmar

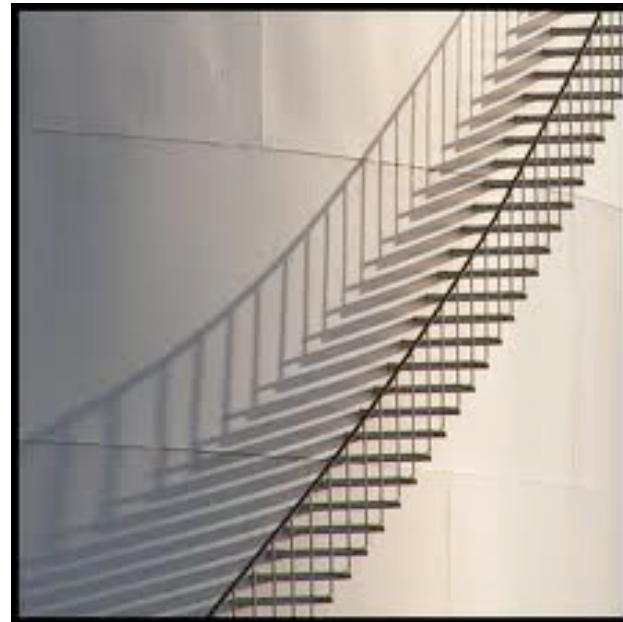
2. Intensitet

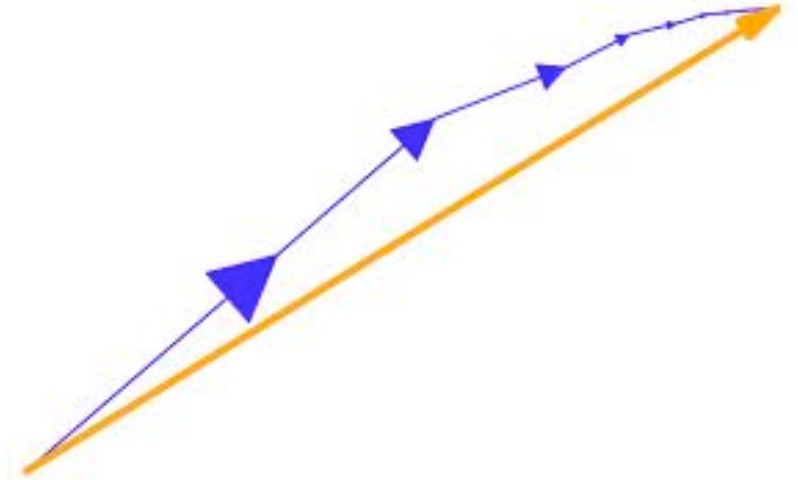
Upplevelsen har en intensitet (uppdragen spänning) som gör att subjektet får ett allt smalare fokus och avskärmar sin uppmärksamhet från yttre faktorer.

3. Koherens

- Upplevelsen har ett sammanhang.
- Den utvecklas flödande, utan luckor eller avbrott.
- Det ena leder successivt till det andra.
- En känsla av stegring, som mot ett klimax.

4. Fullständighet

De förväntningar som skapas under den stegrade upplevelsen infrias och ett slutmål uppnås – ett tillstånd av jämvikt eller lättnad.

Jämförelse: "The Reichian type of complete orgasm"

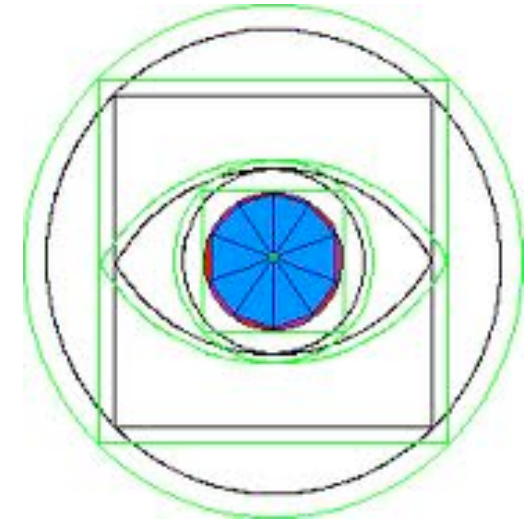
5. Komplexitet

I upplevelsen förs en stor mängd affektiva och kognitiva element samman på ett ordnat sätt.

Den estetiska isoleringen

- ❖ Vid en estetisk bedömning skall konstverkets relationer till yttervärlden sättas i parentes, även om verket har ett "budskap".
- ❖ Frågor om sanning och viktighet är inte relevanta när det gäller estetiskt värde.

FRÅGOR

FRÅGOR

- ① Är det rimligt att bortse från ämnets allvar och betydelse för mänskligt liv när man estetiskt bedömer t.ex. en moraliskt laddad roman?
- ② Kan "ond konst", t.ex. med ett rasistiskt eller sexistiskt innehåll, ändå bedömas vara estetiskt god?

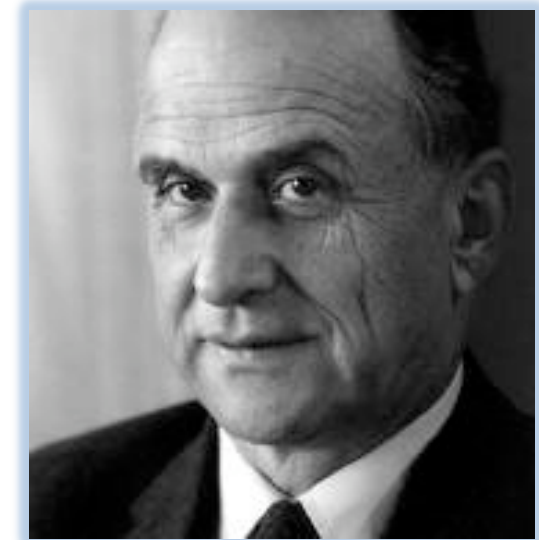

En annan sorts instrumentalism

Nelson Goodman
1906-1998

***Languages of Art* (1968)**

Estetiskt värde =
Kognitivt värde

❖ Varje konstverk är en symbol.

❖ Symbolisering är en referentiell egenskap.

❖ Ett konstverk kan referera till något genom:

REPRESENTATION

EXPRESSION

EXEMPLIFIERING

Konstsyn

Representation

Föreställa

Gestalta

Porträttera

Handla om

Berätta om

Skildra

marilyn monroe
by andy warhol

Expression

Uttrycka

känslor

lidelser

begär

stämningar

attityder

hållningar

uppfattningar

Exemplifiering

Visa upp

Ge ett prov på

Göra en poäng av

Avslöja

Exponera

Konstens primära syfte och värde

Kognition i och för sig själv

Förståelse, insikt, kunskap

Instrumentellt och intrinsiskt värde

Konstverk är estetiskt värdefulla i den mån som de bidrar till kognition som är värdefull i sig

Ex. Fördjupad insikt, nyanserad analys, utvidgad förståelse, ett klarare medvetande etc.

Att värdera konst

Konstverk skall bedömas utifrån hur väl de uppfyller sina kognitiva syften

Konstverks förtjänstfullhet som symboler

”Hur pass framgångsrikt fungerar detta konstverk referentiellt?”

KOGNITIV EFFEKTIVITET

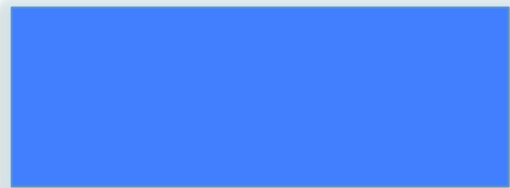
En fråga och ett avslutande exempel

Är konstverkets
värde alltid en
funktion av dess
referentiella
egenskaper?

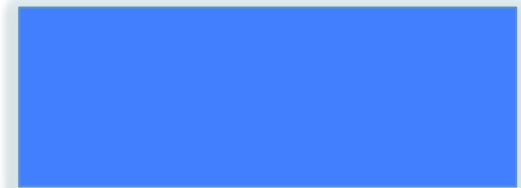
Fönster

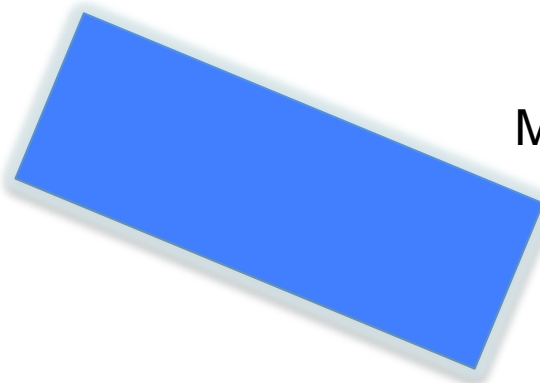
Tavla: *Blå himmel*

Tavla: *Himmelsblått*

Tavla: *Nummer 1*

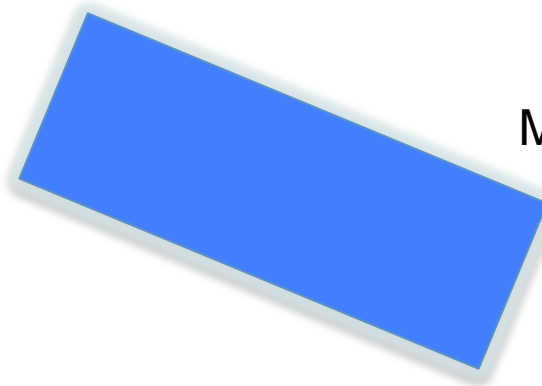

Mattprover

Provexemplaret av den blåa mattan både *har och exemplifierar* den specifika blåa färgen.

Det *är* blått och *refererar* till blåa mattor av samma fabrikat.

Provbiten kan, enligt Goodman, ha estetiskt värde. *Hur tydligt och troget visar den mattans egenskaper?*

Mattprover

Målningen har referentiella egenskaper. Den *föreställer* en blå himmel.

Tavla: *Blå himmel*

Målningens estetiska värde är en funktion av hur väl den representerar en blå himmel.

Målningen är blå och den *exemplifierar* också den blåa färgen.

Tavla: *Himmelsblått*

Yves Klein, Monochrome Blue

Fönster

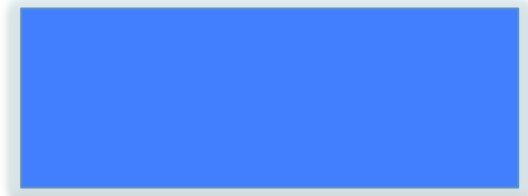
**Himlen som syns genom fönstret *är* blå,
men *refererar inte* till något.**

**Den föreställer inte, uttrycker inte och
exemplifierar inte något.**

Den bara är vad den är – blå.

Utsikten genom fönstret kan därför inte ha estetiskt värde enligt Goodman, trots att den ser likadan ut som t.ex. *Himmelsblått* och *Blå himmel*.

Målningen är blå, men refererar inte till sin blåa färg, eller till något överhuvudtaget. Konstnären har inte gjort en poäng av dess blåhet, t.ex. via titeln.

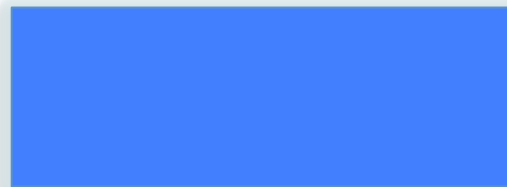

Tavla: *Nummer 1*

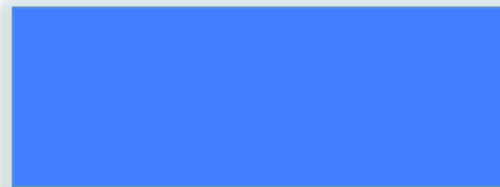
***Nummer 1* kan inte ha estetiskt värde enligt Goodman.**

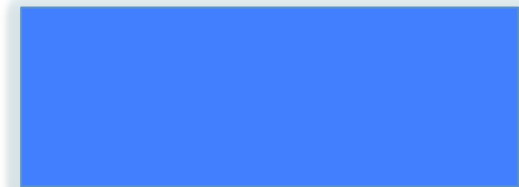
Fönster

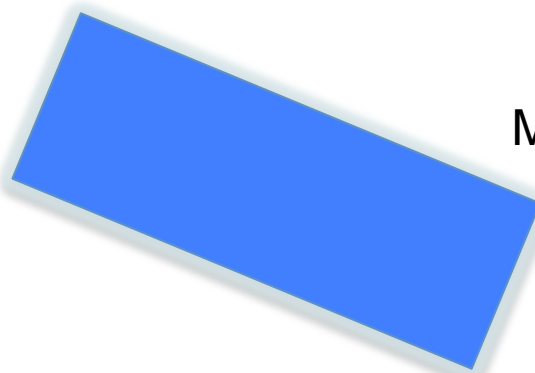
Tavla: *Blå himmel*

Tavla: *Himmelsblått*

Tavla: *Nummer 1*

Mattprover

Är det rimligt att *visuellt identiska objekt* kan skilja sig åt vad beträffar estetiskt värde? Att vissa har det och andra saknar det? Att vissa är estetiskt bättre eller sämre än andra?